

Julkaisufoorumin ohjausryhmän kokous 2/2016

Tiistai 8.6.2016 klo 13–16

Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, Helsinki, sali 313

Paikalla:

Puheenjohtaja:

Hallituksen puheenjohtaja Keijo Hämäläinen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Asiantuntijajäsenet:

Akatemiaprofessori Dennis Bamford (Helsingin yliopisto)

Professori Satu Lahti (Turun yliopisto)

Kirjastonjohtaja Riitta Lähdemäki (Suomen yliopistokirjastojen neuvosto)

Pääjohtaja Heikki Mannila (Suomen Akatemia)

Rehtori Matti Manninen (Suomen yliopistot UNIFI ry)

Professori Kimmo Nuotio (Helsingin yliopisto)

Professori Tiina Onikki-Rantajääskö (Helsingin yliopisto)

Kehityspäällikkö Tuija Raaska (CSC – Tieteen tietotekniikan keskus)

Professori Risto Rinne (Turun yliopisto)

Professori Olli Silvén (Oulun yliopisto)

Sihteeristö:

Suunnittelija Janne Pölönen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Suunnittelija Anna-Sofia Ruth (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Toiminnanjohtaja Lea Ryyänen-Karjalainen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Poissa:

Ylitarkastaja Jukka Haapamäki (opetus- ja kulttuuriministeriö)

Tietojärjestelmäasiantuntija Jyrki Ilva (Kansalliskirjasto)

Toiminnanjohtaja Leena Wahlfors (Suomen yliopistot Unifi ry)

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13.00.

2. Pohjoismainen yhteistyö

Sihteeristö esitteli A) vaihtoehtoja pohjoismaisen yhteistyön lisäämiseksi julkaisukanavien arvioinnissa ja B) yhteispohjoismaista vertaisarvioinnin määritelmää.

- A) Julkaisufoorumi perustuu ajatukseen, että tasoluokitus on suomalaisen tiedeyhteisön toteuttama. Ohjausryhmän kokouksessa 2.3.2016 nostettiin esiin yhtenä mahdollisena kehittämiskohteenä pohjoismaisen yhteistyön laajentaminen julkaisukanavien arviointiin. Asiasta keskusteltiin alustavasti myös edellisessä ohjausryhmässä 19.5.2015: ”Julkaisukanavien arvioinnissakin voitaisiin entistä enemmän pyrkiä hyödyntämään koko pohjoismaisen tiedeyhteisön laajempaa asiantuntemusta, koska Suomessa on monilla aloilla suhteellisen pieniä yhteisöjä. Arviointipaneeleilla on tiedossa Norjan ja Tanskan tasoluokitukset, mutta pitkällä tähtäimellä voitaisiin jopa pyrkiä yhteispohjoismaiseen luokitukseen, joka olisi aidommin kansainvälisiä arvostuksia kuvastava. Tämä edellyttäisi arviointityön koordinoitua eri maiden asiantuntijapaneelien välillä, tai peräti yhteispohjoismaisten asiantuntijapaneelien muodostamista.” Eri vaihtoehtoja yhteistyön lisäämiseksi voisivat olla:

- I. Sovitaan yhteiset arviointikriteerit, joiden puitteissa Norjan, Tanskan ja Suomen asiantuntijapaneelit toteuttavat nykyiseen tapaan kansalliset luokitukset. Kansallisten luokitusten pohjalta yhdistetään pohjoismainen luokitus.
- II. Sovitaan yhteiset arviointikriteerit ja muodostetaan arviointipaneelit, joissa on asiantuntijoita Norjasta, Tanskasta, Suomesta, Ruotsista ja Islannista.
- III. Toteutetaan arviointityö yhteistyössä esimerkiksi Ruotsin kanssa, jolla ei ole kansallista luokitusta. Tällöin Julkaisufoorumin paneeleissa olisi suomalaisia ja ruotsalaisia asiantuntijoita.
- IV. Täydennetään Julkaisufoorumin arviointipaneeleita ulkomaisilla asiantuntijoilla

Tausta-aineistot:

- Tasoluokan 2 kanavat Pohjoismaissa (Liite 1.1)

Keskustelu:

- Suurin ero luokitusjärjestelmien välillä on paneelien lukumäärässä Suomessa (23), Tanskassa (60) ja Norjassa (80). Julkaisufoorumia perustettaessa paneelien laaja-alaisuus oli tietoinen valinta, jolla haluttiin varmistaa että kanavien laatua arvioidaan ja perustellaan paneeleissa laajemmin kuin tiukasti rajatun tieteen- tai tutkimusalan viitekehyksessä. Yksi mahdollinen seuraus paneelien laaja-alaisuudesta saattaa olla, että tasoluokkaan 2 valittavat lehdet ovat laaja-alaisempia kuin Tanskassa tai Norjassa. Toki laaja-alaisuus mainitaan erityisesti yhtenä tasoluokan 3 kriteereistä. Ei ole selvää, onko laaja-alaisuus ongelma paneelien näkökulmasta. Arviointien toteuttaminen Pohjoismaiden yhteistyönä ehkä edellyttäisi paneelirakenteen tai kanavien tieteenalan määrittelyn yhdenmukaistamista.
- Tausta-aineistossa oli tarkasteluja siitä, missä määrin eri maiden luokitukset vastaavat toisiaan tason 2 osalta Julkaisufoorumin paneelialoittain. Olisi myös kiinnostavaa tietää miten luokitukset vastaisivat toisiaan Norjan ja Tanskan paneeleilla.
- Jos kaikissa maissa tason 2 lehtien JIF- ja SNIP-keskiarvot ovat lähellä toisiaan, herää kysymys tarvitaanko Pohjoismaisen mallin kaltaista tasoluokitusta. Bibliometriset indikaattoritkaan, johon tasoluokitusta usein verrataan, eivät erehtymättömästi osoita julkaisukanavien todellista laatua. Sen lisäksi että luokitus toimii rahoitusmallin indikaattorina, Julkaisufoorumilla on erityisen tärkeä laadullinen esimerkki. Monilla tieteenaloilla on tarvetta ambitiontason nostoon tieteellisessä julkaisemisessa. Tietoisuuden lisääminen julkaisukanavien laadusta tukee tutkijoiden omia pohdintoja siitä missä tutkimustuloksia on tärkeitä julkaista.
- Käynnissä oleva julkaisukanavatietokannan kehittäminen edistää Pohjoismaissa tuotetun metadatan hyödyntämistä, mutta jos Pohjoismailla olisi myös yhteinen tasoluokitus, Pohjoismainen malli voisi olla tutkimuksen arvioinnissa kansallisesti ja kansainvälisesti vahvempi brändi. Pohdittiin voisiko pohjoismaisen luokituksen käytölle olla kysyntää Pohjoismaiden ulkopuolella. Julkaisukanavaluokituksia on tehty esimerkiksi Hollannissa, Italiassa, Espanjassa, Belgiassa, Puolassa ja Tsekissä.
- Kansainvälisen yhteistyön eri muotoja ja mahdollisuuksia kannattaa selvittää ja edistää, mutta yksi keskeinen haaste on miten hoidetaan suomen- ja ruotsinkieliset julkaisukanavat ja kansallisesti tärkeät erikoisalut. Tutkimuksen laadun tulee olla aina ensisijainen kriteeri, mutta on myös otettava erityisen tarkastelun kohteeksi kansallisia erikois- ja painopistealoja. Pelkästään sillä perusteella ei kuitenkaan voida nostaa huonotasoista lehteä korkealle tasolle, että kyseessä on erityisesti suomalaisten tutkijoiden käyttämä julkaisukanava.
- Pohjoismaiden välillä voidaan tehdä arviointia tukevaa yhteistyötä esimerkiksi vertaamalla luokituksia ja tuottamalla näitä tukevia perusteluja. On otettava erityisen tarkastelun kohteeksi sellaiset kanavat, joiden osalta Julkaisufoorumin luokitukset eroavat radikaalisti

muiden maiden tasoluokista tai vaikuttavuuskertoimista. Selvästi poikkeavien luokitusten tapauksissa pitäisi tuottaa avoimet perustelut luokitukselle, mikä vähentäisi spekulatioita. Yksi mahdollisuus olisi myös lähettää paneelien luokitusehdotukset ulkomaisten asiantuntijoiden kommentoitavaksi.

- Ehdotettiin, että Julkaisuforumilla pitäisi olla myös eettinen ohjeistus.
- Tärkeitä tavoitteita ovat laatu ja tehokkuus, ja Pohjoismaisella yhteistyöllä voidaan edistää kumpakin. Yhteispohjoismainen luokitus voisi vähentää epäilyjä panelistien objektiivisuudesta pienessä maassa. Ei silti voida kanavien arviointia kokonaisuudessaan ulkoistaa. On selvitettävä mikä on yhteistyön potentiaalinen ambitiotaso. On muistettava että pohjoismainen yhteistyö ei ole aina ongelmaton, suunnittelu ja yhteisistä tavoitteista, periaatteista ja toimintatavoista sopiminen vievät aikaa.
- Keskustelu kannattaa aloittaa siitä, onko muissa maissa käyty vastaavaa keskustelua yhteistyön laajentamisesta arviointiin ja mitkä olisivat mahdolliset haasteet. Yhteistyön laajentaminen riippuu siitä, missä määrin eri maissa on kiinnostusta siirtymään kansallisesta luokituksesta yhteispohjoismaiseen luokitukseen.

Päätökset:

- **Sihteeristö käynnistää Pohjoismaisten yhteistyötahojen kanssa keskustelun julkaisukanavien arviointia koskevan yhteistyön laajentamisesta.**

B) Norjan, Tanskan, Ruotsin ja Islannin kanssa kehitetään yhteispohjoismaista julkaisukanavaluetteloa ([Nordic list](#)), ja samalla pyritään yhdenmukaistamaan keskeisiä määritelmiä. Näistä tärkein on vertaisarvioinnin määritelmä, joka on vähimmäisvaatimus tasoluokan 1 julkaisukanaville. Määritelmästä keskustellaan Nordic List-ohjauksryhmän kokouksessa Reykjavikissa 10.6.2016. Eri maissa on esitetty seuraavia vertaisarviointia koskevan määritelmän kriteereitä:

- I. Arviointi tapahtuu ennen julkaisemista
- II. Arviointi kohdistuu koko julkaistavaan käsikirjoitukseen (ei abstraktiin)
- III. Arvioinnin suorittaa vähintään yksi ulkopuolinen arvioija
- IV. Arvioija on vähintään tohtorintutkinnon suorittanut tieteenalan asiantuntija
- V. Arvioinnin keskeiset kohteet ovat omaperäisyys, uutuusarvo, tieteellinen laatu
- VI. Arviointi toteutetaan tieteenalalle ominaisella tavalla

Tausta-aineistot:

- Yhteispohjoismaiset määritelmät (Liite 1.2)

Keskustelu:

- Ei voida varmentaa, ovatko arvioijat tohtorintutkinnon suorittaneita, joten parempi edellyttää että ovat tieteenalan asiantuntijoita
- Pohdittiin riittääkö vain yksi ulkopuolinen arvioija, koska yhä useammin standardi on käyttää vähintään 2 arvioijaa.
- Arviointi ennen julkaisemista ei ole ristiriidassa sen kanssa että joissain julkaisukanavissa julkaisemista saattaa edeltää verkossa tapahtuva avoin arviointi.
- Omaperäisyys ja uutuusarvo ehkä korostuvat määritelmässä liikaa, tarvitaan hyvä käännösoiginality-sanalle. Tärkeintä on tieteellinen laatu ja julkaistun tutkimuksen uutuusarvo suhteessa aiempaan tutkimukseen.
- Vertaisarvioinnissa arvioidaan uuden tieteellisen tiedon tuottamista tieteenalalle ominaisella tavalla, mutta tälläkään perusteella prosessit eivät voi paljon poiketa yleisestä määritelmästä
- Kysyttiin, pitäisikö määritelmään kuulua esimerkiksi jääviyttä koskeva eettinen ohjeistus

Päätökset:

- **Sihteeristö osallistuu vertaisarvioinnin yhteispohjoismaisesta määritelmää koskevaan yhteistyöhön käydyin keskustelun pohjalta**

3. *Julkaisukanavien käsittelyperiaatteiden kehittäminen*

Sihteeristö esitteli A) konferenssien, B) kirjakustantajien ja C) uudentyyppisten julkaisujen ja kanavien käsittelyperiaatteita.

A) Konferenssien käsittely julkaisukanavina. Suomessa ja Tanskassa luokitellaan vakiintuneella nimellä säännöllisesti toistuvia konferensseja, jotka määrittävät vertaisarvioitujen konferenssiartikkelien (A4) tasoluokan. Samassa julkaisusarjassa (esim. Lecture Notes in Computer Science) julkaistujen konferenssien artikkelit voivat siis saada konferenssista riippuen eri tasoluokan. Kuitenkin konferenssiartikkelit, jotka on julkaistu tieteellisissä, saavat tasoluokan lehden mukaan, ja ainutkertaisten tapahtumien pohjalta valmistettujen kokoomateosten artikkelit voivat saada tasoluokan myös kirjakustantajan mukaan. Nykyisestä järjestelmästä havaittuja ongelmia ovat:

- Erityisesti tietojenkäsittelytieteen paneeli ja osa tekniikan paneeleista on halunnut arvostella konferenssit vakiintuneen nimen perusteella eri tasoluokkiin julkaisusarjasta riippumatta. Muilla tieteenaloilla konferensseja hyväksytään harvoin tasoluokkaan 1 ja konferenssien luokittelua on vaikea ymmärtää ISSN-tunnuksellisesta julkaisusarjasta tai kirjakustantajasta erillisenä kanavana.
- Suurimmalla osalla vakiintuneella nimellä luokitelluista konferensseista ei ole yksilöiviä julkaisusarjan tunnistetietoja (erityisesti ISSN). Tällä tavalla konferenssien käsittely on Julkaisuforumille ja julkaisutiedonkeruulle työlästä, ja konferenssien kohdalla julkaisukanavatietojen laatu jää heikoksi. Myös kanavan automaattinen tunnistus Virta-julkaisutietopalvelussa onnistuu luotettavammin, jos tunnistus tapahtuu pääasiassa ISSN-tunnuksen tai ISBN-juuren, ja mahdollisimman vähän konferenssin vakiintuneen nimen perusteella.
- Yliopistoissa saman konferenssin Proceedings-julkaisun artikkelit saatetaan luokitella konferenssiartikkeliksi, tai lehti- tai kokoomateosartikkeliksi, jolloin artikkelit saattavat päätyä eri tasoluokkiin.
- Jossain määrin on yleistynyt ajattelu, että konferenssin tasoluokka on arvio itse tapahtuman eikä julkaisukanavan arvostuksesta, joten konferenssin tasoluokkaa käytetään joillain laitoksilla konferenssiin osallistumisen kustantamisen kriteerinä. Osin tästä syystä tutkijoiden taholta tulee painetta luokitella konferensseja, jotka eivät itse edes julkaise tiedonkeruun A4-julkaisutyyppin kriteerit täyttäviä Proceedings-julkaisuja, vaan vertaisarvioitua artikkelit julkaistaan esimerkiksi lehden erikoisnumerossa.

Vaihtoehtoinen tapa käsitellä konferenssit olisi, että julkaisukanavaksi määritetään pääsääntöisesti julkaisusarja tai kirjakustantaja, joka määrittäisi konferenssiartikkelien tasoluokan. Säännöllisesti toistuvia konferensseja luokiteltaisiin vakiintuneella nimellä vain niissä poikkeustapauksissa, että konferenssilla ei ole omaa ISSN-tunnuksellista julkaisusarjaa, mutta on tarpeellista määrittää konferenssin tasoluokaksi muu kuin julkaisusarjan (esim. Lecture Notes in Computer Science) tai kirjakustantajan (esim. IEEE tai ACM) tasoluokka. Tällöin samassa ISSN-tunnuksella tunnistetun julkaisusarjan tai ISBN-tunnuksen perusteella tunnistetun kustantajan julkaisemat artikkelit saisivat saman tasoluokan konferenssista riippumatta, paitsi niissä poikkeustapauksissa, joissa konferenssi on luokiteltu vakiintuneella nimellä. Jos konferenssien luokittelusta vakiintuneella nimellä pääasiassa luovutaan, muutos edellyttäisi seuraavia muutoksia käsittelyperiaatteisiin:

- I. Konferenssit, joilla on oma ISSN-tunnuksellinen julkaisusarja, jossa julkaistaan vain kyseisen konferenssin Proceedings-julkaisuja, käsitellään vakiintuneen nimen sijasta

julkaisusarjan ISSN-keskuksessa olevalla nimellä (vain jos ISSN-tunnus tosiasiaassa merkitään julkaisuihin).

- II. Konferensseille, joilla ei ole omaa (aktiivista) ISSN-tunnuksellista julkaisusarjaa, tunnustetaan ensisijaisesti julkaisukanavaksi ISSN-tunnuksellinen julkaisusarja (jos kyseessä on lehti tai Proceedings-julkaisuihin erikoistunut kirjasarja) tai ISBN-tunnusta käyttävä kirjakustantaja. Vakiintuneella nimellä luokitellaan jatkossa vain ne säännöllisesti toistuvat konferenssit, joiden tasoluokka paneelin näkemyksen mukaan poikkeaa pääasiallisena julkaisukanavana toimivan julkaisusarjan (esim LNCS) tai kirjakustantajan (esim. IEEE tai ACM) tasoluokasta. Muut vakiintuneella nimellä luokitellut konferenssit poistetaan kokonaan luokituksista.
- III. Arvioidaan paneeleissa uudelleen sellaiset julkaisusarjat (Lecture Notes, Procedia, jne.) ja kirjakustantajat (esim. ACM ja IEEE), jotka julkaisevat useiden eri konferenssien Proceedings-julkaisuja.

Tausta-aineisto:

- Konferenssien luokittelu Julkaisuforumissa (Liite 1.3)

Keskustelu:

- Ehdotettu muutos konferenssien käsittelyperiaatteisiin on kannatettava. Esimerkiksi ACM:n ja IEEE:n konferensseista suurin osa täyttää tason 1 kriteerit, ja riittää hyvin jos vain poikkeustapaukset nostetaan vakiintuneella nimellä tasoluokkaan 2 tai 3.
- Kuitenkin esimerkiksi IEEE, ACM tai Springer julkaisevat myös heikkotasoisia konferensseja, joten tarvittaessa paneelien käytössä tulee edelleen olla konferenssien luokitteluun käytössä koko tasoluokka-skaala. Poikkeustapauksina tulee olla mahdollista erottaa myös tason 0 konferensseja, jos tason 1 kriteerit eivät täyty.

Päätökset:

- **Hyväksyttiin konferenssien käsittelyperiaatteet ehdotuksen mukaisesti.**

B) Kirjakustantajien käsittely julkaisukanavana. Julkaisuforumissa ja julkaisutiedonkeruussa kustantaja tarkoittaa kustantajaa, joka vastaa julkaisuun merkittyä ISBN-kustantajatunnusta (ei julkaisijaa tai painotaloa). Noudatetaan kustantajien käsittelyssä seuraavia periaatteita:

- I. Kirjakustantajina käsitellään pääsääntöisesti vain kustantajia, joilla on oma ISBN-kustantajatunnus
- II. Julkaisijoita, jotka käyttävät omakustanteiden ISBN-tunnuksia, ei pääsääntöisesti käsitellä kirjakustantajina
- III. Emoyhtiön alaisuudessa toimiva kirjakustantaja (imprint) luokitellaan itsenäisenä julkaisukanavana
- IV. Kustantajan eri maissa tapahtuva julkaisutoiminta käsitetään kuuluvaksi samaan julkaisukanavaan
- V. Jos tiedekunnilla tai laitoksilla on omia ISBN-kustantajatunnuksia, nämä käsitetään samaksi julkaisukanavaksi kuin yliopisto

Tausta-aineisto:

- Kirjakustantajien luokittelu Julkaisuforumissa (Liite 1.4)

Keskustelu

- Jos julkaisija käyttää omakustanteille tarkoitettuja ISBN-juuria, eikä sillä ole omaa ISBN-kustantajatunnusta, voidaan julkaisutoimintaa pitää niin epäsäännöllisenä että tieteellisen julkaisukanavan kriteerit eivät täyty. Tällaiset kirjakustantajat voidaan poistaa luokituksista.

Päätökset:

- Hyväksyttiin periaatteet, joiden mukaisesti sihteeristö käsittelee kirjakustantajia, ehdotuksen mukaisesti.

C) Uudentyyppiset julkaisut ja julkaisukanavat. Yliopistojen julkaisu-toiminnassa nähdään uudenlaisia julkaisuja ja julkaisukanavia, joiden käsittelyperiaatteita on tarpeellista täsmentää. Näitä ovat lyhyitä monografioita julkaisevat kustantajat, datasettejä ja tutkimusaineistoja julkaisevat lehdet, sekä tutkimukseen käytettäviä ohjelmistoja käsittelevät lehdet. Aineistoja ja ohjelmistoja kuvailevien lehtien arvioinnin kannalta on myös olennaista, mihin tiedonkeruun julkaisutyyppiin artikkelit kuuluvat. Jos artikkelit eivät täytä tiedonkeruun vertaisarvioidun artikkelin määritelmää, julkaisukanavan sijoittaminen tasoluokkaan 1 aiheuttaisi ristiriitaa.

- I. Lyhyet erillisteokset (short monographs). Kansainvälisistä kustantajista Palgrave Macmillan ja Routledge ovat lanseeranneet uuden vertaisarvioidun julkaisumuodon, jonka julkaisutyyppi vastaa erillisteosta mutta käsikirjoitusten pituus asettuu artikkelin ja perinteisen monografian väliin. Näitä julkaisuja voidaan käsitellä ainakin kahdella eri tavalla:
 - Luokitellaan Palgrave Pivot ja Routledge Focus erillisinä julkaisukanavina, jolloin ne saavat tasoluokan 1. Ongelma on, että Pivot tai Focus-julkaisuja on vaikea erottaa Palgraven tai Routledgen perinteisistä erillisteoksista, koska julkaisuissa käytetään samoja ISBN-tunnuksia, samaa kustantajanimeä, eikä niitä ole erotettu omaan ISSN-tunnukselliseen sarjaan. Palgrave Pivot on luokiteltu tasoluokkaan 1, mutta Routledge Focus ei ole vielä luokiteltu.
 - Toinen vaihtoehto olisi määrittää julkaisutiedonkeruuseen uusi julkaisutyyppi ”lyhyt erillisteos”, tai ohjeistaa julkaisutiedonkerääjiä merkitsemään lyhyet erillisteokset kokoomateosartikkeleiksi (A3). Jukka Haapamäen kanssa on alustavasti keskusteltu, että toistaiseksi voitaisiin edetä määrittämällä lyhyet erillisteokset kokoomateosartikkeleiksi.
- II. Dataa kuvailevat julkaisut (descriptors). Nature ja Elsevier ovat aloittaneet julkaisukanavia, joiden tarkoitus on tukea tutkimusaineistojen avointa saatavuutta ja uudelleenkäyttöä. Artikkeleissa tutkijat kuvaavat julkaistun aineiston, mukaan lukien aineiston muodostamisessa/keräämisessä käytetyt menetelmät ja tekniset analyysit. Julkaisukanavat voidaan käsitellä tieteellisinä vertaisarvioituina lehtinä, mutta artikkeleissa ei esitetä uusia tuloksia. Nämä ovat yleistieteellisiä kanavia, eli arviointi kuuluu kaikille paneeleille yhteisesti. Lääketiedettä edustavan panelistin kommentti sarjasta Scientific data: ”Kattavien datakokoelmien julkaisufoorumi vuodesta 2014 (Nature Publishing Group). Ei julkaise itsenäisiä artikkeleita vaan toimii datan raportointi- ja jakopaikkana. Data voidaan julkaista omana ”artikkelinaan” ja sitä hyödyntävä tutkimus omanaan. Vertaisarvioitu. Voisin hyväksyä 1-luokkaan mutten jatkoissa ylemmäs.”
- III. Ohjelmistoja kuvailevat julkaisut. Tietojenkäsittelytieteissä on perustettu julkaisukanavia, joissa julkaistaan avoimen lähdekoodin ohjelmistoja ja niitä kuvailevia artikkeleita. Julkaisukanavat voidaan käsitellä tieteellisinä vertaisarvioituina lehtinä, mutta esitetäänkö artikkeleissa uusia tuloksia? Nämä lehdet kuuluvat tietojenkäsittelytieteen paneelin 2 arvioitavaksi.

Tausta-aineisto:

- Uudentyyppiset julkaisut ja julkaisukanavat (Liite 1.5)

Keskustelu:

- Palgrave Pivot voidaan ehdotuksen mukaisesti poistaa luokituksesta tasolta 1 ja ohjeistaa tiedonkeruuta merkitsemään lyhyet erillisteokset (Palgrave Pivot ja Routledge Focus) vertaisarvioituiksi kokoomateosartikkeleiksi
- Jo nykyisin on tieteellisiä julkaisuja, joiden sisältö muodostuu pääasiassa vain datasta, joten ero puhtaasti dataa kuvaileviin julkaisuihin ei ole suuri.
- Kustantajat kilpailevat datan omistajuudesta ja ottavat otetta avoimeen dataan, eli haluaisivat datan olevan kustantajan verkkosivuilla ikuisella embargolla. Dataa kuvailevien lehtien kohdalla tasoluokan 1 edellytyksenä pitäisi olla, että data on avoimesti saatavilla. Avoimuus ei vielä kerro mitään laadusta, voi olla referoituja dataa kuvailevia artikkeleita mutta ovatko kaikki? Toisaalta datan laatu voi olla artikkelien referee-prosesseissakin moneen kertaan arvioitu.
- Tässä asiassa olisi hyvä muodostaa Pohjoismaiden kesken yhteistä näkemystä. Norjassa dataa kuvailevia artikkeleita ei ole pidetty vertaisarvioituun artikkeliin verrattavina julkaisuin, joten dataa kuvailevat lehdet ovat saaneet tasoluokan 0.
- Tilanne on vielä sen verran epäselvä ja kehittyä, että toistaiseksi pelkästään dataa kuvailevia artikkeleita julkaisevat lehdet olisi perusteltua linjata tasoluokkaan 0, mutta myöhemmin tätä linjausta voitaisiin tarpeen mukaan tarkistaa.
- Ohjelmisto on menetelmä ja perinteisissäkin lehdissä jo ollut paljon softakuvauksia, joten voidaan kysyä onko ohjelmistojen kuvailuun erikoistuneissa lehdissä näihin verrattuna uutta arvoa. Paras antaa tietojenkäsittelytieteen paneelin arvioida ja päättää täyttävätkö nämä lehdet tasoluokan 1 kriteerit.

Päätökset:

- **Palgrave Pivot poistetaan luokituksesta tasolta 1 ja ohjeistetaan tiedonkeruuta merkitsemään lyhyet erillisteokset (Palgrave Pivot ja Routledge Focus) vertaisarvioituiksi kokoomateosartikkeleiksi.**
- **Pelkästään dataa kuvailevat lehdet sijoitetaan toistaiseksi tasoluokkaan 0, mutta tilanteen kehittymistä seurataan.**
- **Ohjelmistoja kuvailevat lehdet viedään normaalisti paneeliarviointiin.**

4. Avoin saatavuus julkaisukanavien arvioinnissa

Tutkimusrahoittajat korostavat entistä voimakkaammin avointa julkaisemista. Täsmällisin keino palkita ja kannustaa avoimuutta rahoitusmallissa olisi painottaa julkaisutiedonkeruussa avoimeksi merkittyjä artikkeleita ja kirjoja. Sihteeristö esitteli julkaisukanavien avointa saatavuutta koskevan tietopohjan, sekä vaihtoehtoja avoimuuden huomioimiseksi julkaisukanavien arvioinnissa.

Paneeleilla on käytössään seuraavia avointa saatavuutta koskevia tietoja:

- [DOAJ-indeksointi](#), eli tieto siitä onko julkaisukanava indeksoitu Directory of Open Access Journals-palvelussa. DOAJ on tiukentanut hyväksymiskriteereitä, joten indeksointi kattaa vain 754 aktiivista lehteä (3,1 % 24103 lehdestä ja sarjasta)
- [Sherpa/Romeo-koodi](#), joka kertoo salliiko lehti jonkinasteisen rinnakkaistallennuksen. koodi kattaa 14242 lehteä (59 % 24103 lehdestä ja sarjasta)
- [Beall's list](#), eli tieto siitä esiintyykö lehti tai sen kustantaja Jeffrey Beallin ylläpitässä kyseenalaisten Open Access -lehtien ja -kustantajien luettelossa. Indeksoituja aktiivisia lehtiä ja sarjoja on 595 (2,5 % 24103 lehdestä ja sarjasta).

OA-kanavia on arvioitu Julkaisuforumissa samoilla kriteereillä kuin perinteisiä kanavia, eli ratkaisevaa on kanavan tieteellinen vaikuttavuus ja arvostus tiedeyhteisössä. Paneelit ovat voineet hyödyntää avointa saatavuutta koskevia tietoja harkintansa mukaan. Beallin epäilemiä lehtiä on tarkistettu ja sijoitettu pääasiassa tasoluokkaan 0. Koska Sherpa/Romeo-koodi kattaa valtaosan tasojen 2 ja 3 lehdistä ja sarjoista, koodia olisi mahdollista hyödyntää esimerkiksi seuraavanlaisten periaatteiden mukaisesti:

- I. Jos ehdolla tasoluokkaan 2 tai 3 on yhtä vaikuttavia ja arvostettuja saman tutkimusalan kanavia, valitaan ennemmin avoimesti saatava tai rinnakkaistallennuksen salliva kanava
- II. Ei voida luokitella tasoluokkaan 2 tai 3 julkaisukanavaa, joka ei lainkaan salli rinnakkaistallennusta (6 %:lla tasoluokkien 2 ja 3 lehdistä ja sarjoista on valkoinen koodi, eli rinnakkaistallennusta ei sallita)
- III. Voitaisiin ehkä suosia myös tutkimusaineistot julkaisevia lehtiä

Tausta-aineisto:

- Avoin saatavuus Julkaisufoorumissa (Liite 1.6)

Käydään keskustelu:

- Julkaisufoorumi-luokituksen tarkoitus on toimia laadun mittarina, mutta avoimuus ei automaattisesti osoita julkaisukanavan laatua, vaikka se voi edistää julkaisujen vaikuttavuutta. Yliopistot haluavat edistää avoimuutta ja avoimen julkaisemisen seurantaan tarvitaan mittareita.
- Ensimmäinen linjausehdotus (jos ehdolla tasoluokkaan 2 tai 3 on yhtä vaikuttavia ja arvostettuja saman tutkimusalan kanavia, valitaan ennemmin avoimesti saatava tai rinnakkaistallennuksen salliva kanava) on avoimuutta edistävänä suosituksena mahdollinen. Esimerkiksi julkaisu toiminnan valtionavustusten osalta on TSV:llä tehty vastaavanlaisia pehmeitä linjauksia, että tukea saavien kustantajien on sitouduttava edistämään avoimuutta.
- Vaihtoehto II (ei voida luokitella tasoluokkaan 2 tai 3 julkaisukanavaa, joka ei lainkaan salli rinnakkaistallennusta) on vielä nyt liian ankara vaatimus, mutta saattaa olla hyvinkin perusteltu muutaman vuoden kuluttua. Sherpa/Romeon rinnakkaistallennuspolitiikkaa koskevat tiedot edellyttävät kanavakohtaista tarkistelua ja kustantajien linjaukset voivat olla lähivuosina nopeastikin muuttumassa, joten värikoodia ei voida käyttää mekaanisesti arvioinnin tukena.
- Periaatteessa voitaisiin suosia tutkimusaineistot avoimesti julkaisevia lehtiä, mutta avointa dataa edistäviä ratkaisuja olisi pyrittävä edistämään pohjoismaisella tasolla.
- Jufon julkaisukanavatietokannan yhteyteen olisi hyödyllistä saada eri lähteistä kerättyä mahdollisimman kattavat ja luotettavat tiedot julkaisukanavien avoimuutta koskevista käytännöistä. Kuitenkin yksin Julkaisufoorumin sihteeristön voimin on vaikea päästä parempaan lopputulokseen kuin mitä parhaat kansainväliset tietolähteet eli DOAJ ja Sherpa/Romeo tarjoavat. Yhteistyössä muiden Pohjoismaiden tai yliopistokirjastojen kanssa tässä asiassa voisi olla mahdollista edistyä.

Päätökset:

- **Jos ehdolla tasoluokkaan 2 tai 3 on yhtä vaikuttavia ja arvostettuja saman tutkimusalan kanavia, valitaan ennemmin avoimesti saatava tai rinnakkaistallennuksen salliva kanava.**
- **Mahdollisuuksien mukaan pyritään parantamaan avoimuutta koskevaa tiedonkeruuta.**

5. Julkaisufoorumin toimintasuunnitelma 2017

Sihteeristö esitteli luonnoksen Julkaisufoorumin toimintasuunnitelmaksi vuodelle 2017. Julkaisufoorumin toiminnassa tärkein perustehtävä ensi vuonna on paneelien nimittäminen kaudelle 2018-2021, sekä yhteispohjoismaisen julkaisukanavaluettelon valmistaminen. Erityisiä toimenpiteitä, joilla Julkaisufoorumi edistää julkaisu toiminnan laatua ovat vertaisarviointitunnuksen käytön edistäminen ja Jufo-portaalin käyttöönotto.

Tausta-aineistot:

- Vuoden 2017 toimintasuunnitelma (Liite 1.7)

Päätökset:

- **Hyväksytään ehdotettu toimintasuunnitelma vuodelle 2017.**

6. Ilmoitusasiat

- Kesäkuun kokoukseen alustavasti ajoitettu julkaisukanavatietokannan ylläpitosuunnitelman viimeistely siirtyy syksyyn. CSC:n kanssa ollaan toteuttamassa julkaisukanavatietokannan tietojen päivityksen automatisointi kansainvälinen ISSN-keskuksen tietojen, WoS- ja Scopus-indikaattorien, Norjan ja Tanskan tasoluokkien, sekä DOAJ-indeksoinnin ja Sherpa/Romeo-koodien osalta. Manuaalisten päivitysten osalta suunnitelma voidaan viimeistellä, kun tiedetään mitä voidaan päivittää automaattisesti, ja miten konferensseja jatkossa käsitellään.
- Yksittäisiä korjauksia tasoluokkiin 2 ja 3: Paneelissa 4 Journal of physical chemistry letters tasoluokasta 2 tasoluokkaan 3 ja Accounts of chemical research tasoluokasta 1tasoluokkaan 2; Paneelissa 17 Progress in Human Geography tasoluokasta 2 tasoluokkaan 3 ja Transport Policy tasoluokasta 3 tasoluokkaan 2.
- TSV toteuttaa 2014–2018 strategiansa väliarvioinnin lokakuun loppuun mennessä. Arviointiryhmää (Hannu Koskinen, Tiina Onikki-Rantajääskö, Marja-Liisa Riekkola ja Leena Suurpää) pyydetään arvioimaan ovatko strategian tavoitteet ja painopisteet edelleenkin relevantit, toimivatko TSV, neuvottelukunnat ja JUFO yhdessä ja yhteisönä strategian mukaisesti, sekä tekemään tarvittaessa strategian kehittämis- ja muutosehdotukset tai ehdotus kokonaan uuden strategian laatimisesta.
- Tanskassa ollaan ottamassa käyttöön tasoluokka 3.

7. Muut asiat

8. Seuraava kokous

- Seuraavat kokous on sovittu 31.10. klo 13–16. Vuodelle 2017 sovittu valmiiksi seuraavat kokousajat: ma 13.2.2017 klo 13–16, ke 7.6.2017 klo 13–16 ja ke 11.10.2017 klo 13–16.

9. Kokouksen päättäminen

- Puheenjohtaja päätti kokouksen 15.52.

Toimeksi saaneena,

Janne Pölönen
Suunnittelija, Julkaisufoorumi
Puh. (09) 2286 9246 tai (044) 346 9491
Sähköposti: janne.polonen@tsv.fi
Tieteellisten seurain valtuuskunta
Snellmaninkatu 13, 00170 Helsinki